Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פּרענומעריען
אונד דער פּרענומעראציאָנס-טערמין
בעגיננט מיט דעם עמפּפֿאנג דעס
ערסטען בלאַטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט
זיך אין
פּעסט
אלט-גאססע נומ' 1,
וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פּעסטער צייטונג

דיעזעס בלאַטט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
מאנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג,
אונד קאָסטעט
פֿיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 " "
פֿירטעליעהריג 2 גולד' 50 קר' ע.-וו.

פֿירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביעהריג 5 גולד' 50 קר' ע.-וו.
פֿירטעליעהריג 2 " 75 " "

Nr. 27, איילפֿטער יאהרגאנג — פּעסט, מאָנטאג ח אדר ה'ת'ר'ל'ט' — Pest, den 3. März 1879.

אויס דעם אונגארישען רייכסטאגע.

דיא איילף-טעגיגע בעראטהונג איבער דאס 1879-ער באָדשעט האט ענדליך אין דער עהעפֿאָרגעסטריגען פֿרייטאגס-זיטצונג דעס רייכסטאגעס איהרען אבשלוס געפֿונדען. פֿרייליך איזט דיעס נור בעציגליך דער זאָגענאננטען „גענעראל-דעבאטטע" אָדער „אללגעמיינע בעראטהונג" דער פֿאלל. דיא „שפּעציאל-דעבאטטע" אָדער דיא בעראטהונג איבער דיא איינצעלנען פּונקטע דעס באָדשעטס פֿינדעט ערסט יעטצט שטאטט, דיא אבער געוויאָהנליך אָהנעהין נור איין געריינגעס אינטערעססע צו ביעטען פּפֿלעגט. בליקען וויר אויף דען גאנג דער גענעראל-דעבאטטע צוריק, זאָ מיססען וויר אויך דיעזע אלס איינע לאנגווייליגע, גייסטלאָזע בעצייכנען, דיא נור דאנן עטוואס לעבהאַפֿטער אונד אינטערעססאנטער וואורדע, ווענן איין קליינערער אָדער גראָסערער שקאנדאל זיך אבשפּיעלטע. נון, מאן קאנן ניכט זאגען, דאס דער שלוס דיעזער גענעראל-דעבאטטע גאנץ גלאטט, אהנע יעדע בעשימפּפֿונג אונד צענקערייא, אבגעלויפֿען זייא. דער הויפּט-שטרייט דרעהטע זיך היעבייא אום דיא אננאהמע אָדער ניכט-אננאהמע דעס בעקאננטען דאָפּפּעל-אנטראגעס באראָן שימאָניי'ס וועגען ענטזענדונג צווייער קאָממיסיאָנען, דאמיט דיא איינע פֿיר דיא פֿערבעססערונג דער פֿינאנצ-לאגע דעס שטאאטעס, דיא אנדערע היגגעגען פֿיר דיא פֿאָרדערונג דער טיעף-געזונקענען פֿאָלקס-ווירטהשאַפֿט זאָרגע טראגע. דיא רעגיערונגס-פּארטייא האט דיעזען אנטראג, וויא וויר בערייטס פֿריהער ערוועהנט, אלס טיעפֿע בעליידיגונג פֿיר דיא רעגיערונג בעטראכטעט, דא דיא ענטזענדונג דיעזער קאָממיסיאָנען נור דאס בעדייטען ווירדע, דאס דיא רעגיערונג זעלבסט ניכט פֿעהיג זייא, פֿיר דיא פֿערבעססערונג דער פֿינאנצ-לאגע אונד פֿאָרדערונג דער פֿאָלקס-ווירטהשאַפֿט עטוואס צו לייסטען. אנגעזיכטס דיעזער אויפֿפֿאססונג דעס שימאָניי'שען אנטראגעס וואַרען נור צווייא פֿעללע דענקבאר: ענטוועדער דער אנטראג ווירד פֿערוואָרפֿען, אָדער — דיא רעגיערונג מוס צוריקטרעטען! עס איזט מיטהין געוויס זעהר נאטירליך, דאס אין דער פֿרייטאגס-זיטצונג דעס רייכסטאגעס, וואָ איבער דיעזען געגענשטאנד דורך אבשטיממונג ענטשיעדען ווערדען זאָללטע, איינגע רעכט היטציגע שלום-רעדען געהאַלטען וואורדען. וויר לאססען דיא הויפּט-שטעללען דיעזער רעדען היער פֿאָלגען.

ערנסט שימאָני: „ווענן וויר געגען דיא רעגיערונג שפּרעכען, אנטוואָרטעט מאן אונס געוויאָהנליך, דאס וויר האבסטענס פֿיר פֿרעמדע קעמפּפֿען, דא יא דיא אייסערסט-לינקען אָהנעהין ניע צור רעגיערונג געלאנגען קאָננען. מאן זאגט אונס פֿערנער, דאס אונזער שטרעבען, אן דיא רעגיערונג צו געלאנגען, איין לעערער אונד לעכערליכער „טרוים" זייא. נון זאגע איך אבער: מאן לעכעלע ניכט איבער דיעזען „פּאָליטישען טרוים", דער שאָן זאָ לאנגע דויערט. פֿיעלע טרוימע זינד שאָן ערפֿיללט וואָרדען. אום זאָ עהער ווירד אבער דיעזער „טרוים" ערפֿיללט ווערדען, דען וויר ניכט אים שלאַפֿע, זאָנדערן אים וואַכען צושטאנדע טרוימען. ער ווירד ערפֿיללט ווערדען, וויל דאס גאנצע פֿאטערלאנד היעפֿיר שטרעבען מוס! — איין דעפּוטירטער אויס קראָאציען האט בעהויפּטעט: וויר מיססטען באָסניען עראָבערן, וויל עס דיא קראָאטען געווינשט האבען. נון, דיא העררען קראָאטען האבען דאס דעסהאלב געווינשט, וויל זיא אים זידען איינען סלאווישען שטאאט גרינדען וואָללען. מאָגען דיא קראָאטען מיט דען סלאווען זיך פֿעראייניגען: אונזער טהייערעס אונגארן, אונזער פֿאטערלאנד יעדאָך, מאָגען זיא פֿערשאָנען! דא אבער דאס געגענווערטיגע באָדשעט דער רעגיערונג צור פֿאָרטזעטצונג איהרער באָסנישען פּאָליטיק פֿערהעלפֿען ווירדע, ערזוכע איך דאס געעהרטע הויז, דיעזעס באָדשעט פֿערווערפֿען צו וואָללען!"

פֿינאנצ-מיניסטער סאפּארי: „מאן האט דיעזעם באָדשעט דען פֿאָרוואורף געמאכט, דאס עס פֿיר דיא נייע אנלייהע פֿאָן 140 מילליאָנען בלאָס 2 מילליאָנען אלס צינזען בערעכנעט. דיעזע בערעכנונג ערשיינט אים ערסטען איינגענבליקע וואָהל אלס לעכערליך. מאן פֿערגיסט יעדאָך, דאס דיעזע נייע אנלייהע צום גראָסען טהיילע דאצו דיענען זאָלל, אלטע שטאאטס-שולדען צו טילגען. פֿיר דיעזע געטילגטען אלטען שטאאטס-שולדען ווירד מאן אלזאָ ווייטער קיינע צינזען צו צאהלען ברויכען. אין דיעזער וויזע קאָננטע איך נון לייכט אונד ריכטיג בעהויפּטען, דאס דורך דיא נייע אנלייהע דיא ביזהעריגע צינזען-לאסט איינע שטייגערונג פֿאָן בלאָס 2 מילליאָנען ערפֿאהרען ווירד. מאן בעהויפּטעט פֿערנער, דאס זייט בעגינן דער טיסאַ'שען רעגיערונג אונזערע שטאאטס-שולד אום 463 מילליאָנען געשטיעגען זייא. אין ווירקליכקייט בעטראָגט יעדאָך דיעזע שולדען-שטייגערונג נור 434 מילליאָנען גולדען. — נון בערעכנע מאן יעדאָך, דאס דורך דיעזע סוממען צום טהיילע אלטע שולדען געטילגט וואָרדען, דא שטעללט עס זיך הערויס, דאס אונזערע שטאאטס-שולדען זייט בעגינן דער טיסאַ'שען רעגיערונג בלאָס אום 232 מילליאָנען געוואכסען זינד. — דיא פֿעראייניגטע אָפּפּאָזיציאָן ווינשט דען ריקטריטט דער געגענווערטיגען רעגיערונג. וויר בעגרייפֿען דיעזען וואונש רעכט וואָהל, אללייין אין דיעזער פֿראגע גיבט ניכט דיא פֿעראייניגטע אָפּפּאָזיציאָן דען אויסשלאג, זאָנדערן דיא מאַיאָריטעט דעס רייכסטאגעס. — דיא מאַיאָריטעט איזט יעדאָך ניכט געגען, זאָנדערן פֿיר דיא געגענווערטיגע רעגיערונג. באראָן שימאָני וויל דורך ענטזענדונג פֿאָן צווייא קאָממיססיאָנען דיא געגענווערטיגע רעגיערונג, גלייך איינעם פֿערנינפֿטלאָזען, אונמינדיגען קינדע, אונטער אויפֿזיכט שטעללען. דא דיעזער אנטראג פֿיר דיא רעגיערונג בעליידיגענד איזט, ווירד ער פֿאָן דער מאַיאָריטעט דעס הויזעס מיט ענטשיעדענהייט פֿערוואָרפֿען ווערדען!" —

באראָן לודוויג שימאָני: „עס איזט אויפֿפֿאללענד, דאס מיניסטער-פּרעזידענט טיסאַ וועהרענד דער גאנצען באָדשעט-דעבאטטע שוויעג. ווער זיינע זינדען קעננט, שוויעגט גערנע, דאמיט ער זיך ניכט פֿעררעדע. דורך דיא בעזעטצונג באָסניענס האבען וויר נור דיא רייב-פּאָליטיק רוסלאנדס בעפֿאָלגט. מערקווירדיג איזט עס, דאס הערר יאָקאַי, דער אלס פֿריינד דער טירקייא געלטען מאכטע, עס נונמעהר בילליגט, דאס דיא רעגיערונג אים קאמפּפֿע דער ארמען טירקייא צווייא פּראָווינצען מיט שאַרפֿעם מעססער הערויסגעשניטטען האט. רוסלאנד איזט דער לאָווע, דער זיך איבער דיא גאנצע טירקייא געשטירצט; עסטערייך-אונגארן איזט בלאָס איין רייב-פֿאָגעל, דער דיא געלעגענהייט בענוטצט, אום אויך פֿיר זיך איינגע קנאָכען צו שטעהלען. עס זינד דיעס יעדאָך קנאָכען, דיא דעם רייב-פֿאָגעל אים האלזע שטעקען אונד זיינען טאָד בעווירקען קאָננען. — דאמיט דיעזע אונגליקליכע רייב-פּאָליטיק ניכט פֿאָרטגעזעטצט ווערדע, ערזוכע איך דאס געעהרטע הויז, מיינען אנטראג וועגען ענטזענדונג פֿאָן צווייא קאָממיסיאָנען צור פֿערבעססערונג דער פֿינאנצלאגע אונזערעס שטאאטעס אונד צור פֿאָרדערונג דער פֿאָלקס-ווירטהשאַפֿט אננעהמען צו וואָללען!" —

נון וואָללטע הערר יאָקאַי שפּרעכען, אום זיינע פּאָליטיק צו פֿערטהיידיגען. ער וואָללטע בעווייזען, דאס ער עס ניכט בילליגע, ווענן אונזערע מאָנארכיע נור איינעם רייב-פֿאָגעל גלייכע, אום דעם לאָווען, דער אללעס פֿיר זיך נימט, איינגע אונברויכבארע קנאָכען צו שטעהלען — אללייין עס ענטשטאנד אויף דען בענקען דער אייסערסט לינקען אונד דער פֿעראייניגטען אָפּפּאָזיציאָן איין זאָ פֿירכטערליכעס לערמען, דאס דער רעדנער פֿאָם פּרעזידענטען גיצי זעלבסט אויפֿגעפֿאָרדערט וואורדע, אויף דאס וואָרט צו פֿערציכטען. — דיא היערויף ערפֿאָלגטע אבשטיממונג ליעפֿערטע פֿאָלגענדעס ערגעבניס: 174 שטיממען פֿיר, 227 שטיממען געגען דען אנטראג שימאָניי'ס. — דער אנטראג וואורדע אלזאָ מיט איינער מאַיאָריטעט פֿאָן 53 שטיממען פֿערוואָרפֿען. אין רעגיערונגס-קרייזען הערשט גראָסע פֿריידע. — איינע זאָלך' גראָסע מאַיאָריטעט בעדייטעט ווירקליך איינען גלענצענדען זיעג דער רעגיערונגס-פּאָליטיק.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דיא רומענישען יודען אין דער דעלעגאציאָן.) אין דער דעלעגאציאָנס-זיטצונג פֿאָם זאמסטאג קאם אויך דיא אנגעלעגענהייט דער רומענישען יודען צור שפּראכע. הערר דר' ראָסט איזט נעמליך רעפֿערענט דער עסטערייכישען דעלעגאציאָן אונד מוסטע אויך איבער דיא אויסגאבען פֿיר דיא געזאנדטען אונד קאָנזולן, דיא אונזערע מאָנארכיע בייא אללען רעגיערונגס-האָפֿען אייראָפּאַ'ס אונטערהאַלט, בעריכט ערשטאטטען. דער הערר רעפֿערענט זאגטע בייא דיעזער געלעגענהייט אונטער אנדערעם: „דער בערלינער קאָנגרעס האט דיא פֿירסטענטהימער מאָנטענעגראָ, סערביען אונד רומעניען אלס אונאבהענגיגע שטאאטען אנערקאננט. פֿרייליך ערפֿאָלגטע דיעזע אונאבהענגיגקייטס-אנערקעננונג נור אונטער דער בעדינגונג, דאס אין דיעזען פֿירסטענטהימערן דיא גלייכשטעללונג אללער קאָנפֿעססיאָנען, אלזאָ אויך דיא פֿאָללשטענדיגע יודען-עמאנציפּאציאָן, צור אויספֿיהרונג געלאנגע. איך ווייס אינדעס ניכט, וויא ווייט דיא קראַפֿט דיעזער „בעדינגונג" געהע; איך ווייס נעמליך ניכט, אָב דיא ערוועהנטען פֿירסטענטהימער, ווענן זיא דיא גלייכשטעללונג אללער קאָנפֿעססיאָנען ניכט דורכפֿיהרען זאָללטען, זיא דעסהאלב ווירקליך איהרע אבהענגיגקייט פֿערליערען מיסטען. טהאטזאכע איזט עס יעדאָך, דאס וויר אין אללען דרייא פֿירסטענטהימערן בערייטס געזאנדטע האבען. נאכדעם נון זייטענס סערביענס דיא יודען-עמאנציפּאציאָן בערייטס פֿאָר וואָכען צור טהאט געוואָרדען, נאכדעם פֿערנער אויך רומעניען דיא געאייגנעטסטען שריטטע בערייטס איינגעלייטעט, אום איין יודען-עמאנציפּאציאָנס-געזעטץ צו שאַפֿפֿען, זאָ איזט יא קיין גרונד פֿאָרהאנדען, אום אונזערע געזאנדטען פֿאָן דאָרט צוריקצוברופֿען. איך עמפּפֿעהלע דאהער דער דעלעגאציאָן, דיא אויסגאבען פֿיר אונזערע געזאנדטען אין דען דרייא

ציאָן פערלאנגט, ווירד עס דיעזע אום זאָ וועניגער ערהאלטען!

* (דאס טעסטאמענט דעם פערשטאָרבענען שעדעני.) וויא אים לייששי, וואָ דאס טעסטאמענט שעדעני'ס ערעאָפפנעט וואורדע, בעריכטעט ווירד, הינטערליעס דערזעלבע איין פערמאָגען פאָן דרייםאלהונדערטטויזענד גולדען אונד צוואר: באאר-געלד 70000 גולדען, שטאאטס-פאפיערע 140000 גולדען, איין גוט אים ווערטהע פאָן 30,000 גולדען, וואלדונגען אים ווערטהע פאָן 40,000 גולדען, זיינע בעזיטצונגען אין לייששי 20000 גולדען. דאס טעסטאמענט איזט בערייטס פאָר פיעלען יאהרען געשריעבען וואָרדען אונד ווירד אלס ערבע דעם געזאממט-פערמאָגענס דער זאָהן דעם העררן יוליאוס פאָן שעדעני, איינעס ברודערס דעם פערשטאָרבענען, נאמהאפט געמאכט. פיר דען פאלל הערר יוליאוס פאָן שעדעני יעדאָך ביים הינשיידען דעם טעסטאמענט-מאכערס קיינען לעבענדען זאָהן האבען זאָללטע, ווירד הערר קאָלאָמאן פאָן אָקאָלאָטשאני, איין פערוואנדטער דער פאמיליע שעדעני אלס ערבע איינגעזעטצט. ווער איממער יעדאָך דיא ערבשאפט ערהאָלט, מוס פאָלגענדע פערפליכטונגען ערפיללען: אן וואָהלטהעטיגקייטס-צוועקע מיססען 100,000 גולדען, אן פערשיעדענע פערוואנדטען 60,000 גולדען, אן דען פאָללשטרעקער דעם טעסטאמענטס 3000 גולדען אונד פיר דיא בעערדיגונג עבענפאללס 3000 גולדען אויסגעפאָלגט ווערדען. איבעריגענס מוס דער ברודער דעם פערשטאָרבענען, הערר יוליאוס פאָן שעדעני, לעבענסלענגליך דען בעטראג פאָן 2000 גולדען יעהרליך ערהאלטען. דא לעטצטערער קיינען לעבענדען זאָהן האט, זאָ פיעל דיא גאנצע ערבשאפט אויף העררן קאָלאָמאן פאָן אָקאָלאָטשאני. יעטצט וויססען וויר, פיר וועמן דער גרייזע שעדעני אין לאנגעם לעבען הינדורך געשפארט האט!

* (קריעג דער ענגלענדער געגען דיא צילוס.) דיא ניעדערלאגע, וועלכע דיא ענגלישע ארמעע אין זיד-אפריקא געגען דיא זאָגענאנגטען „צילוס" ערליטטען האבען, האלט נאָך איממער דיא גאנצע ענגלישע בעפאָלקערונג אין טיעפער איפרעגונג. וויא עס שיינט, איזט עס דער ענגלישען רעגיערונג נאָך איממער ניכט געלונגען, אן דיעזעם קליינען, אבער ווילדען אונד העלדענמיטהיגען פאָלקס-שטאממע ראכע צו איבען. וויא עס זיך נונמעהר העראויסשטעללט, בעפאנדען זיך אויך אין דער ענגלישען ארמעע „צילוס" אים דיענסטע. דיעזע האבען נאטירליך געגען איהרע שטאממעס-גענאָססען ניכט שיעסען וואָללען, זאָנדערן קעהרטען איהרע וואפפען געגען דיא ענגלישען סאָלדאטען. נור אויף דיעזע ווייזע קאָנטע עס קאָממען, דאס פאסט דיא גאנצע ענגלישע ארמעע אין זיד-אפריקא אים קאמפפע געגען דיא צילוס אייפגעריעבען וואורדע. יעטצט זינד אבער פאָרלייפיג אללע צילוס אים דעם ענגלישען מיליטער-דיענסטע ענטלאססען. דער ענגלישע גענעראל פערפיגט נאָך איבער 12000 ענגלישע סאָלדאטען, מיט דענען ער זיך פערשאנצט האט, ביז אים ענגלאנד הילפע קאָממען ווירד; ער איזט פיר צוויא מאָנאטע מיט לעבענסמיטטלען פערזעהען, זיינע פערשאנצונג איזט יעדאָך פאָן צאהלרייכען צילוס אומרינגט, וועסהאלב מאן פאָן איהם ניכטס האָרען קאנן. עס איזט אינדעס ניכט צו בעפירכטען, דאס דיא צילוס דיא גוט בעפעסטיגטען פערשאנצונגען ערשטירמען ווערדען, בעפאָר הילפע איינטריפפט. — דיא ערפאהרונגען דעם לעטצטען קריעגעס האבען נעמליך בעוויזע געליפערט, דאס דיא צילוס אויף אָפפענעם פעלדע רעכט העלדענמיטהיג זיך צו שלאגען פערשטעהען, דאָך זינד דיעזעלבען ניכט פעהיג, אויך נור דיא קליינסטע בעפעסטיגונג צו ערשטירמען, איבריגענס זינד דיא צילוס טראָטץ איהרעס לעטצטען זיעגעס, זעהר געשוועכט אונד ענטמוטהיגט. עס איזט פאָן דיעזער זייטע אלזאָ קיין אנגריפף צו בעפירכטען. — (דיעזער בעריכט ריהרט פאָם 4-טען פעבער הער, דא איים דיעזער ענטפערנטען געגענד איין נייער בעריכט ניכט פאָרליעגען קאנן. עס איזט אינדעס צו האָפפען, דאס אינצווישען דיא ענגלישע הילפע אויף דעם קריעגס-שויפלאטצע בערייטס אנגעלאנגט אונד דיא ווילדען צילוס דיא וואָהל פערדיענטע ציכטיגונג שאָן ערהאלטען האבען.)

* (אויך איין ראָמאן — אבער איין טרויריגער.) היער עראייגנעטע זיך געסטערן איין פאָרפאלל, דער אללגעמיינעס איפזעהען ערעגט. עס צייגט פאָן דער קראנקהייט דער מענשליכען געזעללשאפט, וועלכע עס מיט דעם בעשיידענען הייזליכען אונד געשעפטס-לעבען ניכט ערנסט נימט אונד איבער דיא פערהעלטניססע הינויס אויף איינע אבענטייערליכע ווייזע לעבען וויללל. דער היער אללגעמיין בעקאננטע לעהרער הר' יאָזעף ל' פישער, דער לענגערע צייט אינהאבער איינער גראָססען שולע וואר, פערהייראטעטע פאָר 17 יאהרען זיינע עלטעסטע טאָכטער אן איינען העררן נאטהאן שוק, דער היער אללגעמיין אלס איין זעהר געבילדעטער אונד טיכטיגער קויפמאנן געגאָלטען האט. דיא הייראטה וואר אויך איינע זעהר גליקליכע, דא עס הערר שוק צו איינעם בעדייטענדען רייכטהומע בראכטע. צולעטצט עררייכטעטע ער זיין געשעפט אין דער קאָניגס-גאססע, וועלכעס היער צו דען שאָנסטען געהאָרטע אונד דעססען וואארען-לאגער אויף 70000 גולדען געשעטצט ווירד. זעלבסט דיא רעגיערונג שטאנד מיט איהם אין געשעפטס-פערבינדונג, דיא נייען מאאסע אונד געוויכטע ליעפערטע ער אן אללע אָמטער אונגארנס. הערר שוק געהאָרט צו דען טאלענטפאָללסטען קייפלייטען אונד אונטערנעהמערן, אונד ווענן ער זיין טאלענט בלאָס דעם געשעפטע געווידמעט העטטע, דא ווירדע ער צו דען רייכען אונד געאכטעטסטען קייפלייטען געהאָרען. אבער הערר שוק ווידמעטע זיך אויך אנדערען פערגניגונגען אונד אבענטייערן, ער וואר היער דער בעסטע „שיטצע" (דער נעמליך אם בעסטען שיעסען קאָננטע) אונד וואר אויך איין פערעהרער אנדערער דאמען. — מיט דער פרויא איינעס רייכען ווינער פאבריקאנטען, נאמענס פלאָרענץ, אונטערהיעלט ער שאָן זייט מעהרערען יאהרען איין ליעבעס-פערהעלטניס. אונד אלס זיינע פרויא ערסט פאָר איינגען וואָכען היעפאָן ערפאהרען האט אונד איהם היעריבער פאָרווירפע מאכטע, וויינטע ער פאָר איהר אונד באט אום פערצייהונג —, קוים וואר ער אבער אויסערהאלב דעם הויזעס, דא זעטצטע ער זיינע ליעבעס-פערהעלטניססע ווייטער פאָרט. — אם 15-טען פעבער אונטערנאהם ער נון איינע רייזע נאָך דעם אויסלאנדע, אונטער דער אויסרעדע, דאס ער דאָרט מאשינען פיר זיין געשעפט איינקויפען וואָללע. פאָן שעמניטץ (אין זאקסען) שריעב ער נאָך איינען בריעף אן זיינע פרויא, דאס ער דאָרט דיא נאָטהיגען מאשינען ניכט בעקאָממען האבע אונד דאהער נאָך ענגלאנד רייזען מיססע. — נון קאם אבער געסטערן דער אבגעוועהנטע פאבריקאנט, הערר פלאָרענץ, אים וויען מיט דער נאכריכט, דאס הערר שוק מיט דער פרויא פלאָרענץ דורכגעגאנגען אונד געפליכטעט איזט. פרויא פלאָרענץ האט פאָן דער געשעפטס-קאססא איהרעס מאננעס 7000 גולדען געשטאָהלען. דאס זייבערע ליעבעס-פאאר איזט אלזאָ אויף דער רייזע נאָך אמעריקא — אונד היער איזט פרויא שוק מיט 6 קינדערן אין שולדען צוריקגעבליעבען. דאס גראָס-ארטיגע געוואָלב דעם העררן שוק וואורדע היער געסטערן געשפערט, דא עס זיך העראויסשטעללטע, דאס אויף דעמזעלבען שולדען פאָן 80000 גולדען לאסטען. אויסערדעם האט נאָך הערר שוק דיא איהם פאָן זיינען בעאמטען געלייסטעטען קויציאָנען פאָן 9060 גולדען מיטגענאָממען. דיא היעזיגע פאָליצייא האט זאָפאָרט נאָך אללען וועלט-געגענדען וועגען פערהאפטונג שוק'ס טעלעגראפירט; אבער שוק ווירד פיעללייכט שאָן אין אמעריקא זיין. — פרויא שוק, וועלכע היער אין אללגעמיינער אכטונג שטעהט, ערעגט נון דיא אללגע-

---

קעננע איך ערסט קלאר דאס דאזיין גאָטטעס אונד דאס וואלטען זיינער אללגיטיגען פאָרזעהונג!""

„אונד יעטצט לאססעט אויך מיך שפרעכען!" (זאגטע דער ראבבינער, אום דיעזע פריידיגע איפרעגונג איין וועניג צו מעסיגען.) מיין ליעבער אראָלף! דיעזע פיעלען ליידען, דיא זיא אויסצושטעהען האטטען, ווארען נור צו איהרעם וואָהלע. זיא ווארען אין איהרער יוגענד איין ווילדער קנאבע, דער דיא עלטערן נאטירליכען געבאָטע ניכט געהאלטען אונד זיא נאר פערלאכט האטטע. נון האבען זיא איהרע ליידען געבעססערט. — מיין ליעבער אראָלף! נאָך דעם שטרענגען רעכטע קאָנטען זיא יעטצט דאס גאנצע איינענטהום איהרעס אָנקעלס ביז אויף זיין לעטצטעס העמד אן זיך רייסען; אבער דאס שטרענגסטע רעכט, איזט דאס גראָסטע אונרעכט. גערעכטיגקייט דארף ניכט אין ראכע אויסארטען. איהר ברודער אלעקסי הייראטעט דיא טאָכטער איהרעס אָנקעלס — אונד דיעזעס אלליין איזט גרונד גענוג, דאס זיא איהרעם אָנקעל איין דריטטעל דעם פערמאָגענס לאססען; צוויא-דריטטעל געהאָרט איהנען. פייערן וויר יעטצט ניכט נור דאס פעסט דעס וויעדערזעהענס, זאָנדערן אויך דאס פערזאָהנונגס-פעסט. איך בין נון פאָן אללעם אונטעררייכטעט. סאמועל הייראטעט דיעזע מרים (דיא טאָכטער דער וויטווע אים לעזגיטשין), אלעקסי הייראטעט זיינע קוזינע טהערעזע — אונד אראָלף הייראטעט דיא טאָכטער מיינעס גוטען אלטען בעקאננטען ר' משה אָפפענהיימער. מאָגע דיעזע דרייפאכע הייראטה איין דרייפאכער בונד זיין, דער ניעמאלס רייסט; מאָגע אללעס צו גליק אונד זעגען זיין! דורך זיינען רייכטהום ווערע אויך סאמועל אויסגעארטעט, ווענן ניכט יענער פאלל מיט זיינער שיינטאָדטען טאנטע איינגעטרעטען ווערע. — בעטראכטען וויר דאהער אויך זיינע בעקאננטשאפט מיט מרים אלס איינען פינגער גאָטטעס, דעססען ווינקען ר' יעקב נאכגעקאָממען ווירד. — לאָבען וויר נון גאָטט אונד זאגען: „מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. מקימי מעפר דל, מאשפות ירום אביון ... אם הבנים שמחה — הללויה."

ש ל ו ם.

וויר וואָללען היער דעם לעזער דיא לעבהאפטע פאָרשטעללונג דיעזעס שאָנען בילדעס אין זיינעם גייסטע איבערלאססען. מאָגע ער זעלבסט דאריבער נאכדענקען אונד דיא פערקעטטונג דער מענשליכען שיקזאלע בעוואונדערן. —

דרייא מאָנאטע נאָך דיעזעם פאָרפאללע וואורדע אין וויען אים הויזע דעס ר' יעקב, וועלכעס יעטצט אייגענטליך דעם אראָלף געהאָרטע, איינע דרייפאכע האָכצייט געפייערט. פאָר איהרער האָכצייט מאכטען נאָך אראָלף אונד אלעקסי איינע רייזע נאָך לעזגיטשין, אום אויף דעם גראבע איהרעס פאטערס צו בעטען אונד אויך דאָרט איהרע דאנק-געפיהלע פאָר גאָטט אויסצודריקען. פאָן לעזגיטשין מאכטע אלעקסי איינע רייזע נאָך קאָמאָשוי, צו זיינעם פפלעגע-פאטער חיים מענדעלס. — דענן חיים וואָללטע אוים זעהר עדלען ריקזיכטען ניכט נאָך וויען קאָממען אונד פאָר דיא אויגען רעגינא'ס ניכט טרעטען. חיים וואָללטע רעגינא ניכט בעשעמען, דאס ער, דער זיך איינסט אין זיינער יוגענד אום זיא בעוואָרבען, אונד דען זיא צוריקגעוויעזען האט, נון איהר געליעבטעס קינד אין ערציעהונג גענאָממען מוססטע. — דער נון רייך-געוואָרדענע חיים, דער אינדעססען מיט זיינער פרויא גליקליך לעבטע, שיקטע רייכליכע הויז-שטייער-געשענקע נאָך וויען פיר דיא ברויט-פאארע. — אבער ר' שמחה ראָטטענבורג, זאממט זיינעם ווייבע צפורה, זיינעם זאָהנע דאוויד (דאָווידעל) אונד זיינען טאָכטערן וואר יא נאָך וויען צור האָכצייט געקאָממען — אונד יעטצט ערסט קאם צפורה אויף דען געדאנקען, דאס זיא גלייך אנפאנגס געוואוסט האט, דאס רעגינא פערהייראטעט וואר. (זאָ זינד דיא מענשען.)

אויך בייא דיעזער דרייפאכען הייראטה וואר איציק קארפ אלס צייגע. איציק קארפ וואר דאנן אים הויז אראָלפ'ס אלס „בטלן" געבליעבען, וועהרענד סימאָן זיטשיק (ווישאָווסקי) אים קערקער געשטאָרבען איזט.

היעמיט איזט נון דיעזער ראָמאן צו ענדע! ווענן דער לעזער דיא קונסט דער צוזאממענשטעללונג דיעזער געשיכטע בעאורטהיילען וויללל, זאָ מאָגע ער דיעזען ראָמאן נאָכמאלס דורכלעזען אונד דאנן ווירד ער ערסט דעססען צוזאממענהאנג אונד פערקעטטונג בעוואונדערן קאָננען.

דער פערפאססער דיעזער ראָמאנע פפלעגט עס איממער צו זאגען: „מיינע ראָמאנע מיססען צווייםאל געלעזען ווערדען!" — ווענן מאן איין ווערק צום צווייטען מאלע ליעזט, דאנן ערסט קאנן מאן דיא שפראכע אונד דען געדאנקען-גאנג דעססעלבען בעססער פערשטעהען.

אינדעם וויר נון יעטצט דיעזען ראָמאן שליעסען, רופען וויר אונזערען געעהרטען לעזערן צו: „אויף וויעדערזעהען ביים נייען ראָמאן!"

וואהלען צו בעשעפטיגען. היעדורך פערלאָר ער די ליסט צור ארבייט, אונד עס הערךשטע דענן אויך אין זיינעם הויזע איינע ביטטערע נאָטה. פאָריגע וואָכע מיטטוואָך שרייב ער אן דרייא זיינער פריינדע בריעפע, וואָרין ער דיעזעלבען פאָן זיינעם פלאַנע פערשטענדיגטע, זיך דאס לעבען צו נעהמען. ער זאגטע פערנער: „דא איך וויים, דאס ארמע קינדער אָהנע פאטער נור דער נאָטה אונד דעם עלענדע פערפאללען, ווערדע איך פאַר אללעם מיינע דרייא קינדער טאָדטען, די אָבען בייא גאָטט עס בעססער האבען ווערדען, אלס היער אויף דיעזער יאממערפאָללען ערדע. מיינע ביידען קנאבען זינד אָהנעהין שוועבליך, וועהרענד מיינע טאָכטער די אנלאגע צייגט, „פערקריפפעלט” צו ווערדען. זאָללטע איך צייט האבען, ווערדע איך אללע דרייא קינדער ערסט אירגענדוויאָ פערשאַרען אונד דאנן ערסט מיך זעלבסט טאָדטען. איך גלויבע, דאס דער געאייגנעטסטע אָרט היעצו דאס שטאדט-וועלדכען איזט!” — נאכדעם די בריעפע צור פאָסט געגעבען וואורדען, זאגטע יאקאב באָהם צו זיינען קינדערן: „קאָממעט מיט מיר אין דאס שטאדט-וועלדכען, וויר ווערדען דאָרט איין ווענינ בלינדע-קוה שפיעלען, דאס וועטטער איזט יא רעכט העררליך!” — די קינדער, די דאראן געוואהנט וואָרען, מיט איהרעם פאטער אים פרייען זיך צו אונטערהאלטען, שפראנגען פריידיג אויף אונד בעגלייטעטען איהן זינגענד אונד שפיעלענד ביז אינס שטאדטוועלדכען. די דרייא פריינדע באָהמ'ס, דענען די בריעפע ערסט אים 2 אוהר נאכמיטטאגס צוגעשטעללט וואורדען, איילטען זאָגלייך אינס שטאדט-וועלדכען, אום דאס אונגליק צו פערהיטען. לײדער לאנגטען זיא צו שפעט אן. זיא פאנדען אים שטאדט-וועלדכען אונווייט פאָן איינאנדער פיער טאָדטע קערפער אים בלוטע ליעגען. די קינדער האטטען נאָך די אויגען פערבונדען, דא דער פאטער מיט דען אונגליקליכען יא „בלינדע-קוה” געשפיעלט, אום זעלבע אין דיעזער וויזע אם לייכטעסטען טאָדטען צו קאָננען. אללע דרייא וואָרען דורך פיסטאָלען-שיססע געטאָדטעט. דער גראָססערע קנאבע, דער אים די שטירנע איין געלבעס-טוך געבונדען האטטע, לאג עטווא 10 שריטטע ענטפערנט פאָן דען איבריגען. דאס שיינט צו בעווייזען, דאס דערזעלבע זיך פליכטען וואָללטע, פאַר דער פיסטאָלע זיינעס פאטערס יעדאָך, גלייך זיינען ביידען געשוויסטערן, צו באָדען געשטרעקט וואורדע. באָהם זעלבסט היעלט איך יעטצט נאָך די פיסטאָלע אין דער ערשטאררטען האנד. איבריגענס פאנד מאן בייא דעמזעלבען איין שארפעס ראזיר-מעססער. דער מאנן האט זיך אלזאָ אויך פיר דען פאלל פארגעזעהען, ווענן דער פיסטאָלען-שוס ניכט טאָדטליך געוועזען ווערע. די צוריק-געבליעבענע וויטווע איזט זייט לאנגע בעטט-לעגעריג. מאן האט זיא פאָן דעם אונגליקס-פאללע אויף מאָגליכסט שאָנענדע וויזע פערשטענדיגט. די ארמע האט אין וועניגען אויגענבליקען דען מאנן אונד די דרייא קינדער פערלאָרען. —

* (שמוטציגע מיססיאָנער-געשיכטע אוים אמעריקא.) מאן זאָללטע עס קוים גלויבען, דאס זעלבסט אין אמעריקא, וואָ דאָך די ריינסטע רעליגיאָנס-פרייהייט העררשט, די מיססיאָנערע איהר שמוטציגעס טרייבען ניכט אייפגעבען קאָננען. אים דער שטאדט טאָלעדאָ (אים אמעריקאנישען שטאאטע אָהיאָ) ווירד נעמליך פאָלגענדעס בעריכטעט: „איין היעזיגער מיססיאָנער האט איין נאָך ניכט 10 יאהרע אלטעס יידישעס מעדכען, אָהנע וויססען דער עלטערן, צו זיך געלאָקט. ער בראכטע עס אין זיינע וואָהנונג, טויפטע דאסזעלבע אונד לאכטע דען עלטערן, די איהר קינד פאָן איהם צוריקפאָרדערטען, פרעך אינס געזיכט. דער העררער ראבבינער מאכטע דעם געוואלט-טהעטיגען מיססיאָנער ערנסטע פאָרשטעללונגען. דאָך דער שמוטציגע זעעלען-שאכערער ערווידערטע קירץ: „איך האבע דאס מעדכען דאפפעלט גליקליך געמאכט. איך ווערדע עס אויף דיעזער וועלט פערזאָרגען, אונד ווירד דאסזעלבע אויך אים יענזייטס דורך די ערהאלטענע טויפע זעליג ווערדען!” די אנגעלעגענהייט בעפינדעט זיך נון ביים געריכטע. האָפפענטליך ווירד דאס געריכט דורך איינע וואָהלפערדיענטע שטראפע דעם העררן מיססיאָנער איין פיר אללעמאל די ליסט פערטרייבען, פרעמדע קינדער אָהנע איינווילליגונג איהרער עלטערן „גליקליך אונד זעליג” צו מאכען! — (וויר מיססען די בעמערקונג צים אויסדרוקע ברינגען, דאס בייא זאָלכען געוואלט-טויפען אימטער נור פאָן „מעדכען” אונד ניר אימערסט זעלטען פאָן „קנאבען” די רעדע איזט. דאס בעוויעזט, דאס די „פראָממען” גייסטליכען אונד מיססיאָנערע ניכט בלאָס דען זעעלען-שאכער, זאָנדערן אויך נאָך אנדערע אונזויבערע אבזיכטען אים אויגע האבען. פאָר קורצעם האבען וויר יא ערסט איבער איינען פאלל בעריכטעט, וואָ איין געטויפטעס יידען-מעדכען פאָן דעם פראָממען גייסטליכען שוואנגער וואורדע. דא זאָללטען דיעזע גייסטליכען אונד מיססיאָנערע דאָך שאָן וויגען איהרעס „אונזיטטליכען” טרייבענס איינע עמפפינדליכע צוכטיגונג ערהאלטען!)

* (איבערשוועממונגס-געפאהרען.) די טהייס איזט אן פיעלען אָרטען אויסגעטרעטען אונד האט פירכטערליכע איבערשוועממונגען פערורזאכט. בייא סעגעדין ערררייכטע דער וואססער-שטאנד דער טהייס איינע האָהע פאָן 25 פוס, זאָ דאס זיך די שטאדט אין האָכסטער געפאהר בעפינדעט. אויך די אָרטשאפטען בעקאש אונד סענט-איוואן זינד אין האָכסטער געפאהר. —

* (אונטערהאלטונג מיט טרויריגעם אויסגאנגע.) אם 2-טען דיעזעס דעם נאכטס האט היער בייא איינער זאָגענאננטען „פריימויירער-געזעללשאפט” איינע אונטערהאלטונג שטאטטגעפונדען. בייא דען „פריימויירער-אונטערהאלטונגען ערשיינען געוואָהנליך נור די מעננער. דיעסמאל וואורדע יעדאָך איינע אויסנאהמע געמאכט, אינדעם די מיטגליעדער דער פריימויירער איהרע פרויען אונד ערוואכסענען טאָכטער מיטנאהמען. דער היער וואָהנענדע דר' היינריך מאנגאָלד דירפטע איינעם טהיילע אונזערער לעזער בעקאננט זיין. דערזעלבע ווייילט זייט יאהרען וועהרענד דעם זאָממערס אין באלאטאָנפירעד אלס באַדע-ארצט. ווער יע אין פירעד אלס באַדע-גאסט וואר, קעננט אלזאָ געוויס דיעזען האָכגעבילדעטען מאנן. העררר דר' מאנגאָלד, דער עבענפאללס מיטגליעד דער פריימויירער-געזעללשאפט איזט, ערשיען אין בעגלייטונג זיינער פרויא אונד זיינער 18-יעהריגען טאָכטער בייא דיעזער אונטערהאלטע. אלס האָכגעבילדעטער ארצט היעלט דערזעלבע איינע אינטערעססאנטע פאָרלעזונג איבער די געגענווערטיגען געזונדהייטס-צושטענדע. אלס די פאָרלעזונג צו ענדע וואר, וואָללטע מאן זיך צו טישע זעטצען, אום געמיינשאפטליך צו נאכטמאהלען. פלאָטצליך קלאגטע יעדאָך די יונגע טאָכטער דעם דר' מאנגאָלד איבער אונוואָהלזיין. דער פאטער פיהרטע זיא אין די וואָהנונג איינעס אין דעמזעלבען הויזע וואָהנענדען ארצטעס. די מוטטער, די אים געשפרעכע פערטיעפט וואר, מערקטע פאָן אלל דיעזעם גאר ניכטס. קוים 5 מינוטען שפעטער וואורדע זיא אן דאס לאגער איהרער טאָכטער גערופען. די טאָכטער וואר נאָך דען לעטצטען הערצצערייסענדען בליק אויף די הערבייא-געאיילטע מוטטער — אונד דאס יונגע לעבען וואר געשוואונדען. — עס וואר איין „הערץ-שלאג”, פאָן וועלכעם דאס פריידיג אייפגערעגטע מעדכען אינמיטטען דער פרעהליכען אונטערהאלטונג געטראָפפען וואורדע. — דיעזער פאלל עררעגט אין דער גאנצען הויפט-שטאדט דאס טיעפסטע מיטלייד פיר די אינטראָסטליכען עלטערן!

אונזערע לעזער קעננען בעררייטס די אלטע געשיכטע פאָן דער שרעקליכען יודען-פערפאָלגונג, די זיך אים יאהרע 1840 אין דאמאסקוס (דמשק, נאָרדליך פאָן ארץ ישראל) ערייגנעטע. — אם 5-טען פעבער יענעס יאהרעס וואר דאָרט איין גייסטליכער, נאמענס טהאָמאס, ערמאָרדעט. אָהנע דאס מאן דען מאָרדער ענטדעקען קאָננטע, אונד דא מאן דיעזען גייסטליכען מאנס צופאָר אין דער יודענגאססע געזעהען, זאָ וואורדע אונטער דען ניכט-יודען די אלטע יאגע אויסגעשפרענגט, דאס די יודען אויף פסח דאס בלוט איינעס ניכט-יודען ברויכען אונד דאהער דען גייסטליכען ערמאָרדעטען. דער דאָרטיגע קאָנזול גלויבטע דיעזער באָזען אויסזאגע — אונד עס ענטשטאנד איינע שרעקליכע יודען-אבשלאכטעריי אונד פערפאָלגונג. פיעלע אנגעזעהענע ראבבינער, פאָן דענען מאן איין איינגעשטאנדניס דעס מאָרדעס דורך די פירכטערליכסטען קוואלען ערפרעססען וואָללטע, שטארבען אונטער דען גרויזאמען הענדען דער פאָלטערער אונד מארטערער. זעלבסט די קליינען יידישען קינדער ליעס מאן מיט קעטטען בינדען אונד זיא צו טאָדע קוועלען. — דאָך וויר וואָללען בייא דיעזעם אלטען גרויזליכען בילדע ניכט פערווײלען, וויר וואָללען דא נור ערוועהנען, דאס אויך יענער עלענדע לאצארוס היער בייא דער יודען-פערפאָלגונג מיטגעהאָלפען, אום זיך דורך דאס דען יודען גערויבטע פערמאָגען צו בערייכערן.

„די פינף טויזענד פפונד, די זיא זיך אין דאמאסקוס ערוואָרבען, ווערדען זיא וואָהל דאָך נאָך האבען?” פיאנטע פריעדריך נאכמאלס.

לאצארוס זאה זיך אבערמאלס אום, אָב גיעמאנד ציעהט, דאנן נאהם ער פאָן דער טאַשע איינע באָרזע הערויס אונד צייגטע דעם פריעדריך בארע פינפציג טויזענד גולדען, די ער באלד איינשטעקטע אונד דאראויף זאגטע: „„איך דאס איזט מיר צו וועניג, איך מאכטע דיעזע סוממע גערנע אויף רונדע 10000 פפונד ברינגען! — דיעזע פעהלענדע העלפטע, מוס מיר דיעזע יודען-געמיינדע היער איינברינגען! איך האבע אָהנעהין מיינען צאהן אויף דיעזע געמיינדע.””

„אונד ווי וואָללען זיא דאס מאכען?”

„„שטילל! אין איינעם אָפפענטליכען גאסט-הויזע וועהרע איינגענטליך ניכט דער אָרט צו זאָלכער בעשפרעכונג; אבער דא וויר היער אללײן זינד, וויל איך עס דיר זאגען; דו קעננסט היער דאס שאָנע יודען-מעדכען, דאס מיט שטיפפען הויזירען נעהט. דו ווייסט יא, דאס דיעזע היבשע דירנע מיינע אלטען, לענגסט פיר ערלאָשען געהאלטענען ליעבעס-פונקען וויעדער צור לאָדערנדען פלאממע אנגעפאכטע. דיעזע וואָללטע איך דורכאוים האבען. אבער דו קעננסט דיעזע שפראָדען יודען-מעדכען, די אויף די מינענד זאָ פיעל האלטען — אונד דענען מאן דאהער אין ניטע אונד זעלבסט מיט פיעלעם געלדע ניכט לייכט בייקאָממען קאנן. אלס זיא נון נעסטערן אבערמאלס צו מיר קאם, אונד מיר איינינע שאָן געשטיקטע זאכען צום קויפע אנגעבאָטען — דא וואָרען וויר גאנץ אללײן — אין מיינער אויפגעראָגטען איבעררייצונג פערגאס איך מיך אונד טהאט איהר געוואלט אן. די דירנע וועהרטע זיך מיט אללען קרעפטען, ווי איין רעה, דאס אנגעריפפען ווירד. דאס רייצטע מיך נאָך מעהר — אונד אלס מיינע בעגיערדע געזעטטיגט וואר אונד זיא נאָך זאָ לויט, ווי איין אבגעשטאָכענעס שוויין געשריען — דא דריקטע איך איהר אויך די קעהלע צו — אונד דאס יודען-געזינדעל האט יעטצט אום איינע דירנע וועניגער.””

דאס ערצעהלטע לאצארוס מיט איינער זאָלכען רוהע, ווי ווענן יעמאנד פאָן דעם איינפאנגען איינער פליעגע אונד פאָן דעם טאָדטונג ערצעהלט — אונד דער יונגע ליטהויער מיט דעם שטיינערנען הערצען לעכעלטע נאָך בייא דיעזער ערצעהלונג, אינדעם ער זאגטע: „נון בין איך נייגיעריג, ווי זיא דיעזעס אבענטייער פערטושען ווערדען, דא זיא דאס אום איהרע שטעללע ברינגען קאָננטע.”

„„דאצו האבע איך דיך יא עבען צום גלאזע וויין בערופען. די מאָרטע יודען-דירנע ליעגט נאָך בייא מיר איינגעשפערט, וויר ביידע ווערדען נון אים מיססיאָנס-פּאָקאל אונטערשרייבען, דאס דיעזעס יודען-מעדכען פאָן אונס געטויפט וואורדע, דאנן לעגען וויר עס בייא נאכט אין די מיטטע איינער ווישען-גאססע — אונד זאָ מאן די מאָרטע אויפפינדעט, שפרענגען וויר אוים די נאכריכט: די יודען העטטען דיעזעס מעדכען ערמאָרדעט, אוים האסס אונד ראכע, וויל עס זיך געטויפט האט. — וועלכער גוטע פלאן? הא! הא!””

„„הא!”” האָרטע מאן פלאָטצליך אין איינעם נעבענצימטער רופען; אבער דיעזעס „הא” וואר קיינע נאכאהמונג דעס לאכענס, זאָנדערן וואר איין עמפפינדונגס-לויט דעס צאָרנעס אונד דער ענטריסטונג.

לאצארוס שפראנג ערשראָקען פאָן זיינעם זיטצע. „„וואס וואר דאס?”” ריעף ער ציטטערנד — אונד אלס זיא אים נעבען-ציממער ניעמאנדען זאהען, דא זאגטע פריעדריך: דאס ווירד דער ווידערהאלל פאָן דיינעם לאכען געוועזען זיין.” — (פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

ערוועהנטען פירסטענטהימערן בעוויללינען צו וואָללען." — נון ערהאָב זיך דער מיניסטער דעס איסערן גראף אנדראשי אונד זאגטע: "דער הערר רעפערענט דר' ר ו ס ט איזט אים צווייפעל איבער דיא קראפט יענער "בעדינגונג", אונטער וועלכער דען פירסטענטהימערן מאָנטענעגראָ, סערביען אונד רומעניען זייטענס דער איראָפעאישען גראָס-מעכטע אויף דעם בערלינער קאָנגרעסע דיא אנערקעננונג איהרער אונאבהענגיגקייט איינגערייטט וואורדע. ער וויים ניכט, אָב דענן דיעזע אונאבהענגיגקייטס-אנערקעננונג אויפהאָרען מיסטע, וועגן דיא ערוועהנטען פירסטענטהימער דיא גלייכשטעללונג אללער קאָנפעססיאָנען אָדער דיא יודען-עמאנציפאציאָן ניכט צור דורכפיהרונג געלאנגען לאססען זאָללטען. דא אונזערע מאָנארכיע אין דיעזע פירסטענטהימער טהאטזעכליך איהרע געזאנדטען געשיקט האט, נאָך בעפאָר דיא יודען-עמאנציפאציאָן געזעטצליך פעסטגעשטעללט וואורדע, זאָ קאָננטע איך דיעזען פיהען שריטט אונזערער מאָנארכיע דאמיט ענטשולדיגען, דאס דיא פירסטענטהימער איך דאנן אונאבהענגיג בלייבען מיססטען, וועגן זיא איך דיא בעקאנטע "בעדינגונג" ניכט ערפיללען זאָללטען. עס וואר אלזאָ דיא פפליכט אונזערער מאָנארכיע, אין דיעזע, אונטער אללען אומשטענדען אונאבהענגיג בלייבענדען שטאאטען איהרע געזאנדטען צו שיקען. דאָך וויל איך דיעזען שריטט ניכט מיט איינער פאלשען בעהויפטונג פערטהיידיגען. איך מוס עס פיעלמעהר אָפפען אויסשפרעכען, דאס וועגן דיעזע פירסטענטהימער דיא בעדינגונג בעטרעפפס דער יודען-עמאנציפאציאָן ניכט אויספיהרען, איהרע אונאבהענגיגקייט דורכאויס ניכט געזיכערט וועדע. אללײן נאכדעם זייטענס דער רומענישען רעגיערונג וויעדערהאָלט דיא ערקלערונג אבגעגעבען וואורדע, דאס זיא דיא בעשטיממונגען דעם בערלינער פערטראגעס איך בעציגליך דער יודען-עמאנציפאציאָן צור אויספיהרונג ברינגען ווערדע, וואר פיר אונזערע מאָנארכיע קיין גרונד פאָרהאנדען, מיט דער בעזעטצונג דער געזאנדטען-שטעללע אין רומעניען נאָך לענגער צו צאָגערן. אים געגענטהיילע, זיא האָפפטע מיט רעכט, עבען דורך דען איינפלוס איהרעס געזאנדטען אין בוקארעסט אויף דיא פאָללשטענדיגע יודען-עמאנציפאציאָן אין רומעניען מיט אים זאָ זיכערערעם ערפאָלגע איינווירקען צו קאָננען. איבריגענס וואר יא אונזערע מאָנארכיע ניכט דיא ערסטע, וועלכע איינען געזאנדטען פיר רומעניען ערנאננט האט. רוסלאנד האט דיעס שאָן פריהער געטהאן. וויר דורפטען אלזאָ ניכט צוריקבלייבען, דאמיט דער איינפלוס רוסלאנדס אין רומעניען ניכט צו שטארק ווערדע.

מאן ווירד זאגען: פראנקרייך, ענגלאנד אונד איטאַליען האבען ביז היינטע נאָך אימטער קיינען געזאנדטען נאָך בוקארעסט געשיקט, וויל זיא דיא אונאבהענגיגקייט רומעניענס, בעפאָר דיא יודען-עמאנציפאציאָן צור טהאט געוואָרדען, ניכט אנערקעננען. נון, וויר אללע שטרעבען דיא ד ו ר כ פ י ה ר ו נ ג דער יודען-עמאנציפאציאָן אָן; דער אונטערשיעד בעשטעהט צווישען אונס בלאָס בעציגליך דער "מיטטעל", דיא וויר צור ערר[e]ייכונג דיעזעס צוועקעס אנווענדען. דיא איבריגען שטאאטען זינד נעמליך דער מיינונג, דאס רומעניען זיך מיט דער יודען-עמאנציפאציאָן אים זאָ מעהר בעאיילען דירפטע, וועגן עס זיעהט, דאס מאן מיט דער ערנעננונג פאָן געזאנדטען פיר רומעניען צאָגערט. אונזערע מאָנארכיע איזט יעדאָך דער מיינונג, עבען מיט הילפע איהרעס געזאנדטען אויף דיא רומענישע רעגיערונג איינצו-ווירקען, דאס מאן דיא יודען-עמאנציפאציאָן באלד מאָגליכסט דורכפיהרע. וויר שטרעבען אלזאָ, וויא געזאגט, דענזעלבען צוועק אן, יעדאָך מיט פערשיעדענען מיטטעלן. איבריגענס דארף מאן ניכט פערגעססען, דאס וויר מיט רומעניען אין נאכבארשאפט לעבען. וויר קאָננען אונזערן האנדעל אונד פערקעהר מיט רומעניען ניכט זאָ לייכט אבברעכען. פיר אונזערע מאָנארכיע איזט דאהער איין געזאנדטער אין בוקארעסט פיעל דרינגענדער אלס פיר ענגלאנד, פראנקרייך אונד דיא איבריגען שטאאטען. דאנן דירפען וויר ניכט פערגעססען, דאס איין זעהר גראָסער טהייל דער יודען אין רומעניען אוים עסטעררייך-אונגארישען אונטערטהאנען בעשטעהט. וויר מוסטען דאהער אויך דעסהאלב איינען געזאנדטען אין בוקארעסט האבען, דאמיט ער דיא אינטערעססען דיעזער יידישען אונטערטהאנען עסטעררייך-אונגארנס אין שוטץ נעהמע. איבריגענס קאנן איך פערזיכערן, דאס דיא רומענישע רעגיערונג עבען יעטצט דאראן געהט, איין געזעטץ איבער דיא גלייכשטעללונג אללער קאָנפעססיאָנען — אונד נאמענטליך איבער דיא יודען-עמאנציפאציאָן דער קאָנסטיטוירענדען פערזאממלונג פאָרצולעגען, דיא דאסזעלבע אָהנע צווייפעל אויך אננעהמען ווירד." — זאָ וויט דיא ערקלערונג אנדראשי'ס אין דער זאמסטאג-זיטצונג דער עסטערררייכישען דעלעגאציאָן. גלייכצייטיג טריפפט היער אוים בוקארעסט פאָלגענדע אמטליכע מעלדונג איין: "דיא יודען-פראגע ווירד נאָך אים לויפע דיעזער וואָכע איינען וויכטיגען שריטט נאָך פאָרווערטס מאכען. דיא קאָממיסיאָנען דער ביידען קאממערן האבען דיא דיעספעלליגע פאָרלאגע דער רעגיערונג בערייטס אנגענאָממען. עס איזט געוויס, דאס אויך אין ביידען קאממערן דער געזעטצ-ענטוואורף איבער דיא גלייכשטעללונג דער יודען דיא מאיאָריטעט ערהאלטען ווירד, אָבגלייך עס בייא דיעזער פעראנלאססונג קיים אן העפטיגען קעמפפען פעהלען דירפטע. דיא יודען-פיינדליכען דעפוטירטען ווערדען זיך וואָהל דיא קעהלע הייזער שרייען, דאָך ווערדען זיא מיט איהרעם יודען-האס נימטער דורכדרינגען. דא צופעלליג דיא קאממערן דיעזער טאגע אויפגעלאָזט ווערדען זאָללטען, זאָ ווירד דיא זיטצונג זאָגאר, וועגען לאָזונג דער יודען-פראגע, אים איניגע וואָכען פערלענגערט ווערדען מיססען. איין זאָלכעס געזעטץ מיס נעמליך דרייאמאל אָפפענטליך צור פערלעזונג געלאנגען. צווישען דער איינען אונד דער אנדערן לעזונג מיססען אבער 15-טאגע פערשטריכען זיין. עס דירפטע אלזאָ נאָך פערליף פאָן עטווא 45-טאגען דיא יודען-פראגע אין רומעניען איהרע פאָללקאָממען גינסטיגע לאָזונג ערלאנגט האבען!

* (דיא באהן פאָן יפו נאך ירושלים אונד — מידהאט פאשא.) בעקאנטליך בעפינדעט זיך געגענווערטיג דער בעריהמטע מידהאט פאשא, אלס גיבערנער פאָן סיריען, אין דמשק. דערזעלבע בעשעפטיגט זיך געגענווערטיג מיט דעם בייא דער אייזענבאהנשטרעקע ביירוט — דמשק. וויא אים לאָנדאָן בעריכטעט ווירד, ערשיען פאָר קורצעם בייא מידהאט פאשא איינע יידישע דעפוטאציאָן, וועלכע איהם אים נאמען זעממטליכער כוללים אים הייליגען לאנדע איין געזוך אונטערברייטעטע, אויך דען שאָן פריהער געפאסטען פלאן איינער אייזענבאהן פאָן יפו נאך ירושלים באלד צור אויספיהרונג ברינגען צו וואָללען. דיא מייסטען אייראָפעער, דיא נאך דעם הייליגען לאנדע רייזען, פערלאססען עבען אין יפו דאס שיפף אונד קאָננען נור מיט שוועריגקייטען נאך ירושלים געלאנגען. איינע אייזענבאהן פאָן יפו נאך ירושלים דירפטע דאהער זיך אויסצאהלען, נאמענטליך דא דיעזעלבע אויך דען פערקעהר דער אין דעם לאנדע וואָהנענדען יודען מיט איהרען גלויבענס-ברידערן אין דער הויפטשטאדט בעדייטענד ערלייכטערן ווירדע.

* (איין טרויריגעס בלינדע-קוה-שפיעל.) אים וויענער-נייששטאדט ווירד איבער פאָלגענדען דרייפאכען קינדער-מאָרד אונד זעלבסט-מאָרד בעריכטעט: "דער היעזיגע שוסטער יאקאָב באָהם ליטט פיעל אונטער דען שלעכטען צייט-פערהעלטניססען. ער ארבייטעטע מיט איינעם געזעללען. זאלאנגע ער פליסיג וואר, געלאנג עס איהם טראָטץ דער שלעכטען צייטען, זיינע פאמיליע צו ערהאלטען. ער האטטע יעדאָך דען פעהלער, זיך צו פיעל מיט דען פאָליטישען

פאָלליעטאָן.

דער געהיימניס-פאָללע.

ערסטעס קאפיטעל.

דיעזעס ערסטע קאפיטעל אונזערער ערצעהלונג שפיעלט אים יאהרע 1841 אין דער שטאדט א ל ט אָ נ א. — שפעטער ווערדען וויר וואָהל מיט דער צייט אלס אויך מיט דעם אָרטע איין וועניג נעהער קאָמטען. — אלטאָנא געהאָרט היינטע צום פרייסישען בעציקע האָלשטיין, ליעגט נאָהע נעבען האמבורג, אן דער שטעללע, וואָ זיך דער גראָסע פלוס עלבע אין דאס מעער, אין דיא נאָרד-זעע, ערגיעסט. אין דען מעערעס-האפען פאָן אלטאָנא לויפען וועהרענד דעם יאהרעס איבער טויזענד שיפפע איין, פאָן היער אוים פערקעהרען דיא שיפפע נאָך ענגלאנד, פראנקרייך, נאָך דעם מיטטעללענדישען מעערע אונד וועסט-אינדיען. — היער ליעגט אויך דיא בעריהמטעסטע שטערנ-ווארטע, וואָ דיא אסטראָנאָמען, דיא "שטערנ-זעהער", אויסגעבילדעט ווערדען.

צו יענער צייט וואר אין אלטאָנא נאָך איינע גראָסע יידישע געמיינדע. (בעקאנטליך וואר דער בעריהמטע רבי ר' יונתן ראבבינער איבער דיא דרייא נאהע אנאיינאנדער געלעגענען יידישען געמיינדען אלטאָנא, האמבורג אונד וואנזיבעק.) שפעטער צאָגען דיא מייסטען יודען אוים אלטאָנא נאך האמבורג, עבענזאָ וויא היער דער גראָסטע טהייל דער יידישען געמיינדע אוים אלט-אָפען נאָך פעסט איבערזיעדעלטע.

דיא נאכט-הייזער אין אלטאָנא זינד געוואָהנליך פאָלל מיט פרעמדען פאָן אללען וועלט-טהיילען — אונד אונטער דיעזען פינדען וויר צו יענער צייט, נעמליך אנפאנגס מערץ 1841, איינען עלטערן מאנן אין פרעמד-ארטיגער טראכט אם טישע איינעס גראָסען נאכט-הויזעס זיטצען — צו זיינער רעכטען זייטע זאס איין יינגערער מאנן, דען מאן וועגען זיינער קליידונג פיר איינען גייסטליכען האלטען קאָננטע. ביידע ליעסען זיך איינען שווינס-בראָטען גאנץ גוט שמעקען אונד דער היעזי געטרונקענע ווין ערהייטערטע איהרע שטיממונג.

"געוואשען האבען וויר אונס היעצו (זאגטע דער יינגערע דיעזער ביידען שווינע-פלייש-פערסעגדען מעננער), נו, ווערדען וויר אויך בענשען?"

""פריעדריך! (זאגטע דער עלטערע) בייא דיר איזט דאס נאָך נייא! דעריעניגע, וועלכער נאָך פאָן דיעזען יידישען זאַכען שפריכט, וועגן ער זיך אויך היעריבער לוסטיג מאכט, איזט נאָך פאָם יודענטהומע ניכט וויט. מאן מוס עס זאָ וויט ברינגען, דאס מאן ניכט איינמאל אן דיא יידישען ווישע מעהר דענקט. מיר קאָממט עס גאר ניכט מעהר אין דען זינן, דאס איך אלס יודע געבאָרען וואורדע. איך ווינשטע, איך קאָננטע מיך נאָכמאלס טויפען!""

"וויא מיינען זיא דאס, הערר ל א צ א ר ו ס?"

דיעזער עלטערע, דער לאצארוס געהייסען, זאה זיך גון אום, אָב איהם קיין פרעמדער צוהאָרטע, אונד זאגטע: ""אלס איך מיך אין לאָנדאָן טויפען ליעס, בעקאם איך פאָן דער דאָרטיגען מיססיאָנס-געזעללשאפט טויזענד פפונד (צעהן טויזענד גולדען); איזט עס אלזאָ ניכט שאדע, דאס ניכט איינענד נאָך אין דער וועלט איינע דריטטע רעליגיאָן עקסיסטירט, צו דער איך פיר צוואנציג טויזענד פפונד איבערטרעטען קאָננטע?""

"בריבען וויא דענן שאָן ווידער געלד? ד א מ א ס ק ו ס אלליין האט איהנען יא פינף טויזענד פפונד (50000 גולדען) איינגעטראגען, אויסערדעם בעקאָמטען זיך נאָך פאָן דער לאָנדאָנער מיססיאָנס-געזעללשאפט יעהרליך 600 פפונד."

""דיעזע לומפיגען 600 פפונד נעהמען מיר אויף רייזעשפעזען אויף, אונד ביז איך איינען יודען אונס געטין לאָקע, מוס איך אויך איין פאאר פפונד שפינגען לאססען. פרייליך נעהמט מיר דאנן דער שפיטצבובישע יודע דורך, אבער איך מוס דאָך וועניגסטענס איינמאל דעם יאהרעס דער לאָנדאָנער מיססיאָנס-געזעללשאפט אנצייגען, דאס מיר דיא טויפע איינעס יודען געלונגען איזט.""

ל א צ א ר ו ס וואר אלזאָ איין געטויפטער יודע, דער מ י ס ס י אָ נ ע ר געוואָרדען איזט. בעקאננטליך האבען דיא מיססיאָנערע דיא אויפגאבע, אללע ניכט-געטויפטען צור טויפע צו איבערדעדען אונד צו בעוועגען. (נאָך אים יאהרע 1875 וואָרען 2132 מיססיאָנערע טהעטיג — אונד דיעזעס טרייבען קאָסטעט דער מיססיאָנס-געזעללשאפט יעהרליך 22 מיללייאָנען.) — דיעזער לאצארוס האטטע איין העססליכעס, אבשטאָססענדעס אויסזעהען. זיין שווארצעס גערינגעט דייטעטע אויף זיינע אבשייליכע, שווארצע זעעלע. זיינע שטעכענדען איינען זאהען אוים, וויא דיא שווארצען לאָכער דער פינסטערן העללע, זאָ דאס מאן בייא דענען אנבליק שוידערטע. — זיין יונגער קאָללעגע פ ר י ע ד ר י ך וואר איין געטויפטער יודע אוים ליטהויען, וועלכער פאָן דער האמבורגער מיססיאָנס-געזעללשאפט, דיא ערסט אים יאהרע 1835 געגרינדעט, ענטזענדעט וואורדע.